

Cultuurhistorische landschappen Voervallei en Gulpvallei Voeren

Programma

1. BESCHERMING ALS CULTUURHISTORISCH LANDSCHAP

- ▶ Waarom wordt de Voervallei en de Gulpvallei beschermd als cultuurhistorisch landschap?
- ▶ Afbakening
- ▶ Wat zijn de gevolgen van de bescherming?

2. BEHEER VAN BESCHERMD ERFGOED

- ▶ Wat kan/mag/moet in beschermd cultuurhistorisch landschap?
- ▶ Welke financiële voordelen zijn er?
- ▶ Opmaak beheersplan
- ▶ Hoe moeten toelatingen en vergunningen worden aangevraagd?

Vlaanderen
is erfgoed

Bescherming als cultuurhistorisch landschap

Wat is een beschermd cultuurhistorisch landschap?

- Instrument uit het onroerenderfgoeddecreet (12/07/2013)
- Verzekeren van het behoud en goed beheer van het erfgoed
- Cultuurhistorisch landschap:

een begrensde grondoppervlakte met een geringe dichtheid van bebouwing en een onderlinge samenhang waarvan de verschijningsvorm en de samenhang het resultaat zijn van natuurlijke processen en van maatschappelijke ontwikkelingen van algemeen belang wegens de erfgoedwaarde

Waarom worden de Voervallei en de Gulpvallei beschermd als cultuurhistorisch landschap?

- Aanleiding = opgenomen in beschermingskalender
- Druk op het behoud van kleine landschapselementen en historisch permanente graslanden

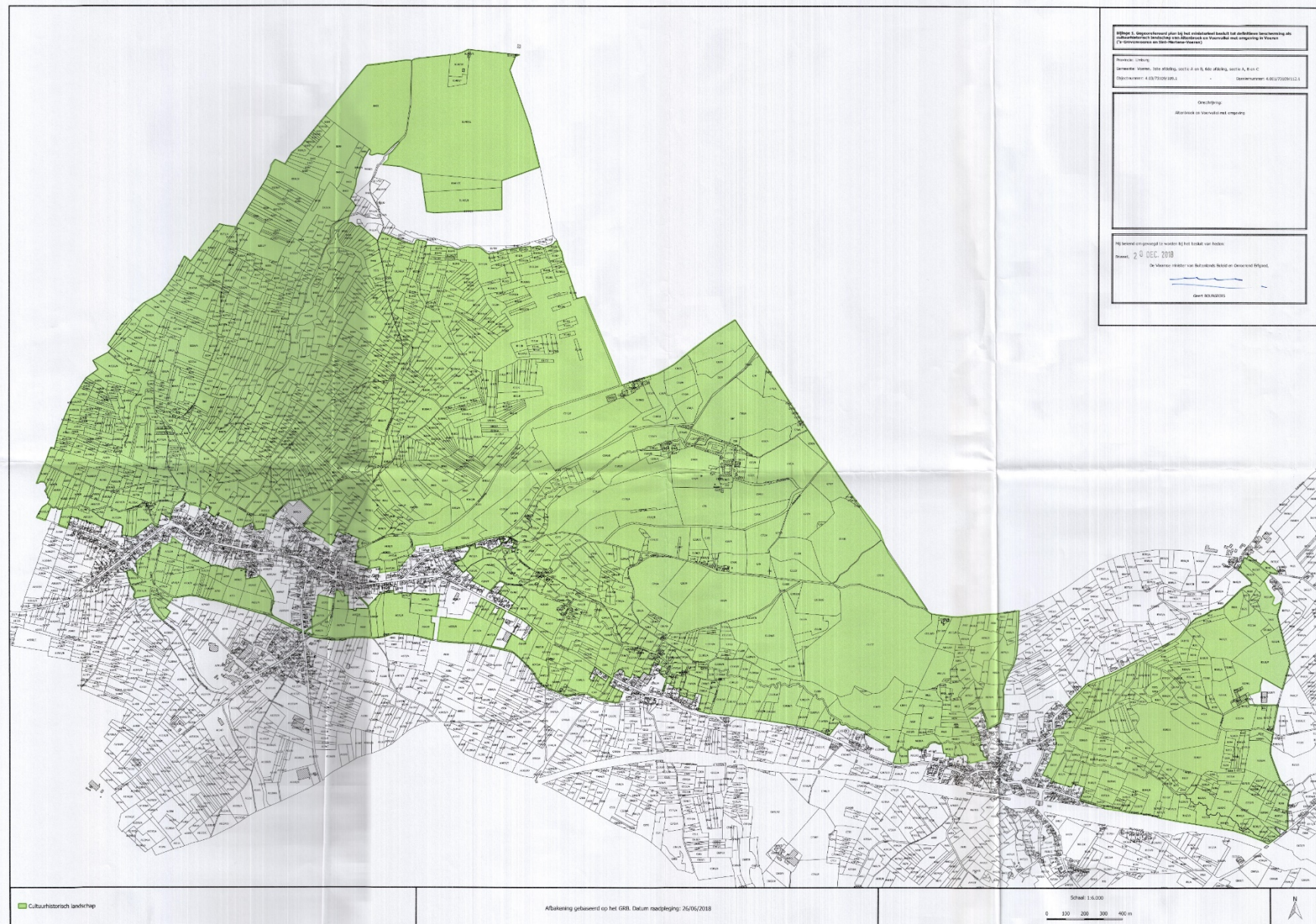

Waarom wordt de Voervallei en de Gulpvallei beschermd als cultuurhistorisch landschap?

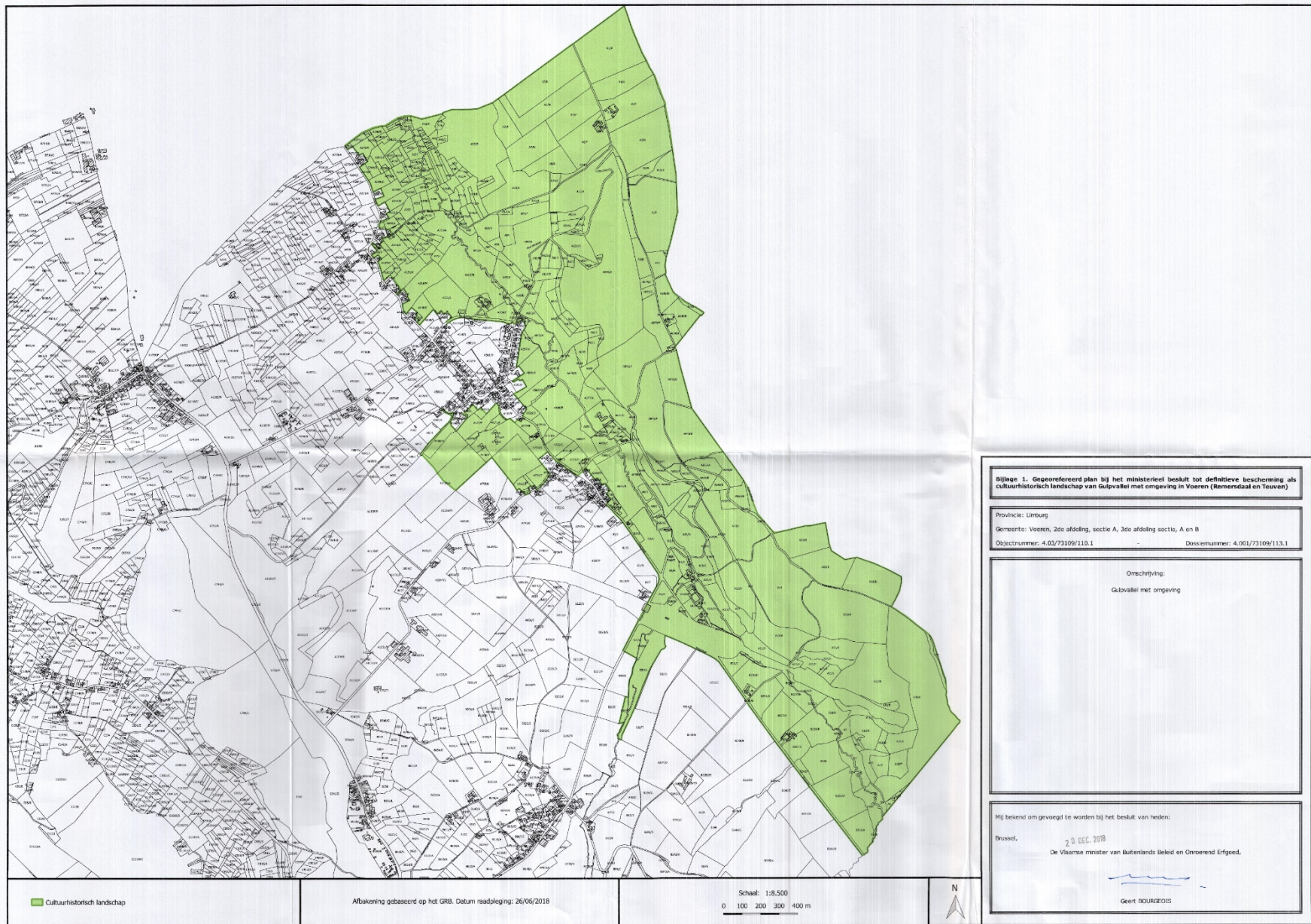
- Opstart beschermingsdossier na opname in beschermingskalender
- Eerst onderzoeksfase:
literatuur, historische kaarten, andere bronnen, terreinbezoeken,...

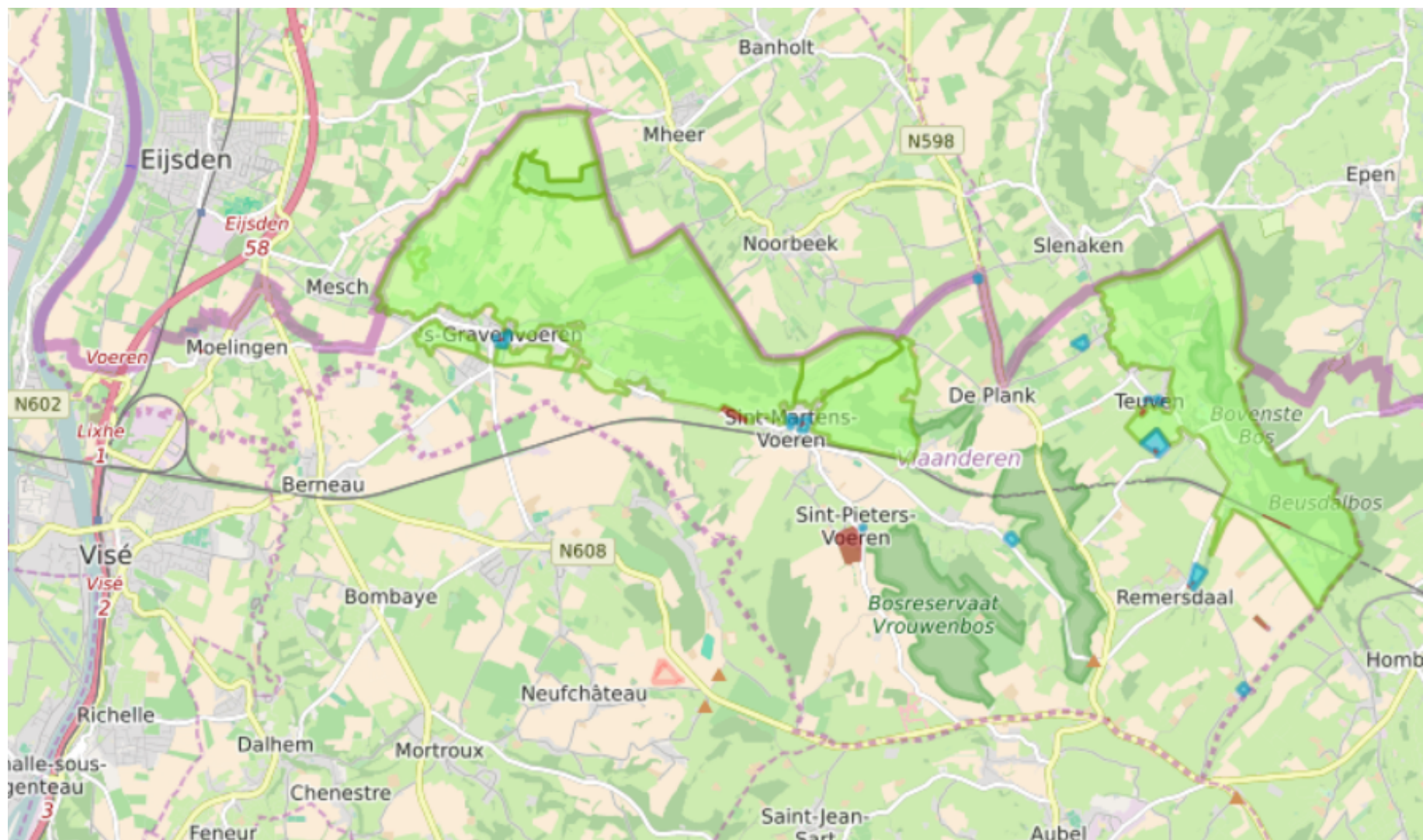

Afbakening Voervallei

Afbakening Gulpvallei

Vlaanderen
is erfgoed

Erfgoodwaarden

Archeologische waarde

Een onroerend goed heeft archeologische waarde als het betekenisvol kan bijdragen tot de reconstructie van de bestaansgeschiedenis van de mensheid en haar relatie tot de omgeving door de daar aanwezige overblijfselen, voorwerpen of sporen van de mens en zijn omgeving te behouden of ze met archeologische en natuurwetenschappelijke methoden te onderzoeken.

- potentieel voor archeologische sites: middenpaleolithicum en neolithicum op de plateaus en hellingen
- Romeinse periode: resten onderzocht, o.a. villa van het Steenbosch
- Gekende historische centra: kasteel van Altenbroek en de dorpskern van Sint-Martens-Voeren (Romaanse kerk en middeleeuwse motte)

Erfgoedwaarden

Esthetische waarde

Een onroerend goed heeft esthetische waarde als het de waarnemer zintuiglijke schoonheid laat ervaren.

- Sterk gevarieerd kleinschalig landschap met hoge belevingswaarde
- Gekenmerkt door (half)open valleien met aansluitende hellingbossen
- Zichten in verschillende richtingen

Erfgoodwaarden

Historische waarde

Een onroerend goed heeft historische waarde als het getuigt van een (maatschappelijke) ontwikkeling, gebeurtenis, figuur, instelling of landgebruik uit het verleden van de mens.

- Hellingbossen zijn oud-boscomplexen
- Voervallei en Gulpvallei: graslanden met een langdurig en continu gebruik als hooi- of graasweide
- Rijk aan klein landschappelijk erfgoed: verschillende types van houtige beplantingen
- Oude wegenstructuur met inbegrip van holle wegen en voorde
- Bouwkundig erfgoed zoals hoeves, kapellen en wegekruisen

Erfgoodwaarden

Technische waarde

Een onroerend goed heeft technische waarde als het de ontwikkeling van de (cultuur)techniek in het verleden illustreert. Het gaat om technische toepassingen als illustratie van zowel traditionele als innovatieve technieken en materialen.

- Watermolenlandschap:
 - Watermolen
 - Molenlopen
 - Molenvijvers
- Waterleidingnetwerk met pompen

Erfgoedwaarden

Ruimtelijk-structurerende waarde

Een onroerend goed heeft ruimtelijk-structurerende waarde als het de ruimte ordent, afbakent, structureert of de blik leidt.

- Valleien met graslanden en boomgaarden als hoofdstructuur
- Bossen op hellingen parallel aan de valleien
- Dorpen en gehuchten in de valleien, vaak langs de beek
- Netwerk van paden en wegen

Erfgoedwaarden

Volkskundige waarde

Een onroerend goed heeft volkskundige waarde als het getuigt van gebruiken en gewoonten, voorstellingen en tradities van een specifieke bevolkingsgroep of gemeenschap in het verleden.

- Wegkruisen, al dan niet met relictten van bijbehorende beplanting (symboolfunctie)
- Ongelukskruisen
- Boomkruisen
- Boom- en wegkapellen
- Nagelboom
- ...

Erfgoedwaarden

Wetenschappelijke waarde

Een onroerend goed heeft wetenschappelijke waarde als het potentie heeft voor kennisontwikkeling en kenniswinst over een bepaald thema, een periode of een fenomeen, als het een bijzondere bijdrage geleverd heeft op dat vlak of als het een typevoorbeeld is.

- Soortenrijke graslanden
- Lijnvormige relictten, inclusief holle wegen
- Geomorfologische structuren zoals dolines, graften en groeves
- Beken met kwel- en bronzones, sterk meanderende beken met stroomkuilen en afwisselende stenige en zandige beekbeddingen

Wat zijn de gevolgen van de bescherming?

“passief behoudsbeginsel”

- Voor elke burger
- Je mag beschermd erfgoed geen schade toebrengen

“actief behoudsbeginsel”

- Voor ‘zakelijkrechthouder’ (eigenaar, bewoner, pachthouder, ..)
- Je moet tijdig werken uitvoeren voor de instandhouding, de beveiliging, het beheer, de herstelling en het onderhoud

Wat zijn de gevolgen van de bescherming?

Beschermingsbesluit bevat

- **Beheersdoelstellingen** (art.3): visie op toekomstige beheer; hieraan worden toelatingen afgetoetst
- **Bijzondere voorschriften** (art.4): dit moet gebeuren om erfgoedwaarden in stand te houden
- **Toelatingsplichtige handelingen** (art.5): voor deze werken moet een toelating worden gevraagd

Beheersdoelstellingen in het beschermingsbesluit (art.3)

- ▶ Doel: Behoud van dit uniek landschap als structureel geheel
 - Behoud (inclusief herstel) en aandacht voor aangepast beheer van karakteristieke punt-, lijn- en vlakvormige landschapselementen zoals hagen, graften, knotbomen, hakhoutstoven en bijzondere opgaande bomen, en boomgaarden
 - Graslanden verder beheren als permanente graslanden
 - Bossen hebben doorgaans weinig actief beheer nodig. Bijzondere aandacht voor specifiek houtig erfgoed: hakhoutstoven en knotbomen van beuk...

Beheersdoelstellingen in het beschermingsbesluit (art.3)

- ▶ Doel: Behoud van dit uniek landschap als structureel geheel
 - Aandacht voor de erosieproblematiek.
 - Voer- en Gulpbeek: behoud meanderingsprocessen en goede waterkwaliteit
 - Paden- en wegenstelsel open houden
 - Behoud van karakteristieke gebouwen en andere bouwkundige relictten binnen het landschap
 - Opmaak geïntegreerd beheersplan

Bijzondere voorschriften in het beschermingsbesluit (art. 4)

- ▶ Instandhoudings- en onderhoudsplicht
 - “goede huisvader”
 - regelmatige controle
 - regulier onderhoud
 - onmiddellijk passende maatregelen in geval van nood

- ▶ Voorschriften op maat van de bescherming
 - gebodsbepalingen

Toelatingsplichtige handelingen (art. 5)

- ▶ Toelatingsplichtige handelingen in het beschermingsbesluit
 - Plaatsen, slopen, verbouwen en heropbouwen constructies
 - Wijzigen of plaatsen van nutsvoorzieningen/leidingen
 - Plaatsen of wijzigen van bepaalde afsluitingen
 - Elke reliëfwijziging
 - Wijzigen van wegen en paden
 - Vellen of beschadigen van bomen en struiken m.u.v. dode bomen
 - Aanleggen van verhardingen
 - Organiseren van grote evenementen die normaal gebruik overtijgen
 - Scheuren van historisch permanente graslanden
 - Bosuitbreiding
 - Werken aan buitenzijde van bouwkundig erfgoed
 - ...

Beheer van beschermd erfgoed

Vergunnings- of toelatingsplicht?

Vergunning

(bv. omgevingsvergunning, kapvergunning)

het advies verstrekt in het kader van de vergunningsprocedure, de vergunningsaanvrager moet hiervoor geen bijkomend initiatief nemen

Vergunnings- of toelatingsplicht?

Toelating

(indien géén vergunning nodig en de ingreep niet is opgenomen in de lijst van vrijgestelde werken in een goedgekeurd beheersplan)

- ▶ Generieke en specifieke toelatingsplichten
 - Generiek:
 - × Aanmerkelijke reliëfwijziging
 - × Aanzienlijke wijziging van landschapskenmerken m.u.v. cultuurgewassen
 - Specifiek (zie art. 6.2.6 Onroerenderfgoedbesluit)
- ▶ Toelatingsplichtige handelingen in het beschermingsbesluit
- ▶ **Geen toelating** nodig voor consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood of voor het uitvoeren van regulier onderhoud.

Financiële ondersteuning

Erfgoedpremie

- Voor beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten noodzakelijk voor behoud en herwaardering van het beschermd goed
- Premiepercentages:
 - Basispremiepercentage: 40%
 - Verhoogde premie: 60%
 - Goederen in eigendom van een lokale overheid met een publieksfunctie en zonder commerciële bestemming
 - Onderwijsgebouwen
 - Eredienstgebouwen beschermd als monument mits kerkenbeleidsplan
 - Maalvaardige en voor publiek ontsloten molens beschermd als monument
 - ZEN-erfgoed
 - Open Erfgoed

Financiële ondersteuning

Erfgoedpremie

- Geen koppeling meer tussen premiepercentage en beheersplan, behalve voor zen-erfgoed en open erfgoed
- Aanvullende premie: 10% extra mits aantoonbaar voorbeeldig onderhoud
- Aanvullende premie: 10% extra voor stichtingen en verenigingen onder bepaalde voorwaarden
- Premie van 20% voor ontsluitingswerken gericht op een verbeterde inhoudelijke of fysieke ontsluiting van open erfgoed

Financiële ondersteuning

Erfgoedlening

- Voor werken aan beschermd erfgoed of gebouwen opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed -> zowel restauratie- en renovatiewerken als nieuwbouwingrepen en ingrepen om duurzaamheid en energieprestatie te verbeteren
- Lage interestvoet (1% in 2017)
- Twee types erfgoedlening:
 - De erfgoedlening voor ondernemers, publieke entiteiten en openbare besturen: het zogenaamde investeringskrediet
 - De erfgoedlening voor particulieren: het zogenaamde consumentenkrediet

Meer informatie:

<https://www.onroenderfgoed.be/nl/premies/erfgoedlening/>

* ZEN-statuuut: Zonder Economisch Nut

Financiële ondersteuning

Vermindering personenbelasting

- De kosten voor werken voor onderhoud of restauratie van bebouwd onroerend erfgoed kunnen in aanmerking komen voor belastingvermindering
- 30% van de helft van de kosten, met een maximum van 38 180 euro
- Voorwaarde: mag niet verhuurd zijn en moet publiek toegankelijk zijn (zichtbaar vanaf de openbare weg of opstelling van gebouw)

Meer informatie:

<https://www.onroenderfgoed.be/nl/premies/belastingvermindering/>

* ZEN-statuuut: Zonder Economisch Nut

Beheersplan

WAT?

= het integraal plannen van het beheer van het beschermd goed

- Beheersvisie voor komende 24 jaar
- Doel: goed beheer, de langetermijnvisie concretiseren door te detailleren waar en wanneer werkzaamheden nodig zijn
- Praktisch:
 - duidelijk beeld wat kan en mag, wat verwacht wordt
 - vrijstelling van aanvraag toelating voor bepaalde werken
 - mogelijkheid om erfgoedpremies aan te vragen

Beheersplan

WANNEER NODIG?

Erfgoedpremie voor werken in beschermde stads- en dorpsgezichten, cultuurhistorische landschappen, erfgoedlandschappen of archeologische sites.

Om aanspraak te maken op:

- Een erkenning als **zen-erfgoed**
- Een premie voor **open erfgoed**
- Een premie voor **cultuurgoederen**, die niet zijn opgenomen in het beschermingsbesluit
- Een **meerjarenpremieovereenkomst**

Beheersplan

WIE MAAKT HET OP?

- Zakelijkrechthouder of de gebruiker van onroerend erfgoed
- Eén of meer zakelijkrechthouders of gebruikers kunnen een aanvraag tot opmaak van een beheersplan laten indienen door een gevolmachtigde
- De gemeente, regionaal landschap of IOED kan ook trekker zijn

Belangrijk: constructieve samenwerking

→ **gedragen beheersplan** i.p.v. opgelegd beheersplan

Meer informatie:

<https://www.onroenderfgoed.be/nl/beheer/beheersplannen/>

Beheersplan

VOORDELEN?

- Hulpmiddel bij het beheer van het erfgoed
 - Wanneer plan je welke werken?
 - Wanneer moet je onderhoud uitvoeren om het erfgoed in goede staat te houden?
- Vrijstelling van toelatingen
- Toestandsrapport in onderhoudslogboek
- Premiemogelijkheden
 - Werken zoals omschreven in het beheersplan

Beheersplan

INHOUD?

- 8 hoofdstukken
- Richtlijn
- Samenvattend sjabloon

<https://www.onroenderfgoed.be/nl/beheer/beheersplannen>

1. Identificatie
2. Historische nota
3. Inventarisatie
4. Erfgoedwaarden
- 5. Beheersvisie**
- 6. Beheersmaatregelen**
7. Opvolging
8. Bijlagen

Beheersplan

OPEN ERFGOED?

- Openstelling geeft inzicht in erfgoedwaarden, -kenmerken en –elementen: erfgoedduiding!
- Min 2 verschillende doelgroepen
- Inspirerende openstelling door
 - de manier waarop en de frequentie van openstelling: 50 dagen en 300 uren openstelling
 - de wijze van beheer en publiekswerking
 - netwerking en complementariteit met andere sites
- Integraal toegankelijk, cf advies Inter

Beheersplan

OPVOLGING EN EVALUATIE?

- Rapportering en evaluatie van het beheersplan om de 6 jaar
- Op basis van onderhoudslogboek
 - Nieuw sinds 01/01/2019
 - Een onderhoudslogboek bevat:
 - **toestandsrapport** van de toestand zes jaar geleden
 - **recent toestandsrapport** van de huidige toestand
 - **overzicht van de (preventieve) maatregelen** en onderhoudswerken uitgevoerd in de voorbije zes jaar, gekoppeld aan beheersplan
 - in het geval van **open erfgoed** een rapportering over het beheer en de openstelling van het erfgoed

Beheersplan

OPVOLGING EN EVALUATIE?

- ▶ Beheersplan = eerste toestandrapport
- ▶ Na 6 jaar
 - Toestandrapport dat premienemer zelf opmaakt of laat opmaken door een deskundige
 - Beschrijft de toestand na 6 jaar
 - Omvat goede gedateerde kleurenfoto's met aanduiding op een plan waar de foto's genomen zijn en een beschrijving van de toestand van het goed
 - Opgevat zoals hoofdstuk 3 inventarisatie
 - Voor bouwkundig erfgoed ook:
 - × recent rapport van Monumentenwacht
 - × recent restauratieverslag

Beheersplan

OPVOLGING EN EVALUATIE?

Overzicht van uitgevoerde werken: opsomming van werken die werden uitgevoerd:

- datum
- korte samenvatting werk – verhielp welk probleem
- indien van toepassing: uitvoerder en factuur
- koppeling met beheersplan
- foto's werken voor en na

Datum	Omschrijving uitgevoerde werken	Verwijzing naar maatregel in beheersplan	Uitvoerder (aannemer of eigenbeheer)	Factuur (indien niet in eigen beheer)
15/01/2015	herstellen gevel (hervoeegen)		Aannemer X	3.500 euro
20/02/2017	dakwerken		Aannemer Y	15.000 euro
18/06/2018	goten kuisen		zelf	0
25/09/2018	ruiming vijver	Maatregel 6.3	Aannemer Z	20.000 euro

Geïntegreerd beheersplan

Beheersplan voor een gebied met bescherming van erfgoed én natuur waarbij de visie op het gebied en de beheersdoelstellingen vanuit natuurbehoud én onroerend erfgoed op elkaar zijn afgestemd

**Alle informatie over bescherming,
erfgoedpremies, beheer, beheersplannen en
hun procedures kan u verder raadplegen op
www.onroenderfgoed.be**

Contactgegevens:

Vragen in verband met de beschermingsprocedure en het dossier:

beschermen@onroenderfgoed.be

Vragen in verband met het beheer en erfgoedpremies:

Onroerend Erfgoed Limburg
Hendrik Van Veldekegebouw,
Koningin Astridlaan 50, bus 1, 3500 Hasselt
T. 011 74 22 20 | F. 011 74 22 39 |
limburg@onroenderfgoed.be

Vragen en opmerkingen

Vlaanderen
is erfgoed